

OP

Foto: Rob Bulder

Waarom verlaten reeën hun vertrouwde leefgebieden en gaan ze op zoek naar andere? En welke factoren spelen hierbij een rol? Een uitgebreid en langlopend onderzoeksproject in Baden-Württemberg leverde een aantal interessante antwoorden op.

DE LOPERS

Migratie-onderzoek
levert verrassende
uitkomsten op

Vertaling en bewerking Koos Boer

Vanaf de jaren zeventig loopt in deze Duitse deelstaat een langjarig project, waarbij inmiddels meer dan 15.000 reekalveren

van oormerken zijn voorzien. Van meer dan 2700 daarvan werd de afstand berekend tussen de plek waar het oormerk was aangebracht en de uiteindelijke vindplaats. Daarnaast werd in het zogenaamde *Borgerhau-Projekt* over een periode van vijf jaar (1990-1995) met behulp van telemetrie, het houden van tellingen en het vangen of schieten van gemerkte dieren de factoren vastgesteld die van invloed zijn op het uitzwerven (dispersie) van reeën. Een van de voordelen van een dergelijk langjarig onderzoeksproject is dat veranderingen in de leefomgeving en wijze van bejaging hierin meegewogen kunnen worden.

Verrassende uitkomst

Tussen beide geslachten was een duidelijk verschil waarneembaar in de afstand die gemiddeld werd afgelegd. In afwijking van eerder onderzoek was de verrassende uitkomst dat vrouwelijke dieren aanmerkelijk

Verrassende uitkomst van het langjarige onderzoek naar migratie bij reeën was dat vrouwelijke dieren aanmerkelijk verder wegtrokken dan mannelijke

Foto: Cok de Heer

Ruim 15.000 reekalveren zijn sinds de jaren zeventig in Baden-Württemberg van oormerken voorzien

Foto: Meijco van Velzen

verder wegtrokken dan mannelijke. Ook kon worden vastgesteld dat de neiging tot wegtrekken in alle leeftijdsklassen voorkomt. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er een intensieve onderlinge uitwisseling plaatsvindt tussen reeën uit naburige jachtvelden. Op zich een verschijnsel waaraan doorgaans weinig aandacht wordt besteed. Maar wat zijn de oorzaken van deze migratiedrang? Voordat we daar op ingaan, moet worden opgemerkt dat tijdens de eerste fase van het project het reewild in het onderzoeksgebied gedurende de wintermaanden intensief werd bijgevoerd. In de latere fase werd het bijvoeren volledig stilgelegd, zodat de mogelijke invloed van wintervoeding op de omvang van de stand kon worden vastgesteld.

Hoge dichtheden

Bij aanvang van het onderzoek bedroeg de dichtheid in de herfst 108 stuks per 100 hectare bos, terwijl de voorjaarsstand op 81 stuks uitkwam. Uitzonderlijk hoge dichtheden

dus. Na het stopzetten van het bijvoeren daalden deze aantallen in het laatste onderzoekjaar (1995) tot een herfstdichtheid van 64 stuks per 100 hectare bos en een voorjaarsstand van 41 stuks. Migratie van jaarlingen en meerjarige dieren vormden de belangrijkste factor voor de afname van het bestand. In het zomerhalfjaar bleek het migratiesaldo dichtheidsafhankelijk te zijn. Nadat de wintervoeding was stopgezet, steeg in de loop der jaren het percentage dieren dat wegtrok in de zomer. Niet alleen jonge, maar ook oudere stukken (volwassen geiten en bokken) trokken weg.

Het is aannemelijk dat er een intensieve onderlinge uitwisseling plaatsvindt tussen reeën uit naburige jachtvelden

Maximaal afgelegde migratie-afstand in kilometers

Leeftijdsklasse bij terugvinden	mannelijk	vrouwelijk
Kalf	30	50
jaarling	44	28
2 tot 4 jaar	25	23
5 tot 14 jaar	30	30

Migratie van volwassen dieren was verantwoordelijk voor meer dan de helft van de jaarlijkse bestandsafname

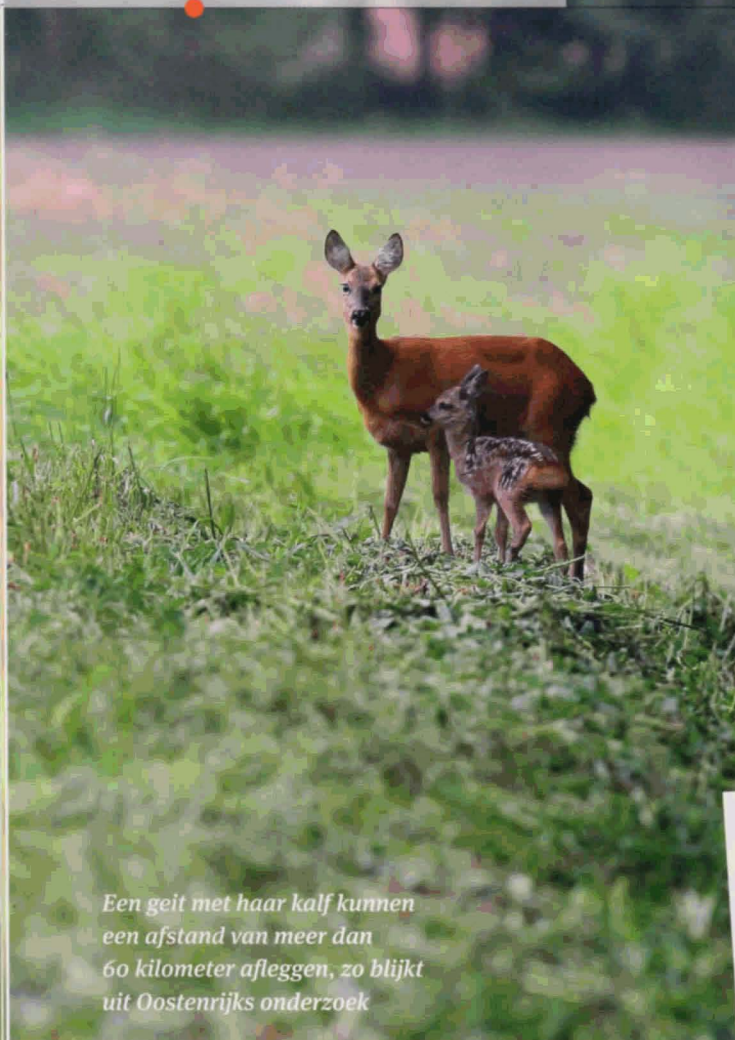
Grote afstanden

Een blik op de maximaal afgelegde migratie-afstanden (zie tabel) laat zien dat deze voor een deel zeer groot zijn. Voorwaarde daarvoor: het nieuwe leefgebied wordt minder sterk door reewild benut en beschikt over een beter en toegankelijk voedselaanbod dan het oorspronkelijke leefgebied. De extreme afstand die het vrouwelijk kalf uit de tabel heeft afgelegd (50 km) houdt natuurlijk in dat ook de bijbehorende geit minimaal deze afstand heeft afgelegd. Bij gebrek aan een oormerk kon dat bij dit stuk niet vastgesteld worden. Bij soortgelijke onderzoeken in Oostenrijk werden afstanden tot 64 kilometer (Reimoser 1999) geregistreerd. De aan het begin van het onderzoek vastgestelde dichtheden (bij intensieve wintervoeding) behoren tot de hoogste die tot nu toe in de vrije wildbaan zijn vastgesteld. Deze extreem hoge stand was het gevolg van een optimale biotoop met een groot natuurlijk voedselaanbod, intensief bijvoeren in de winter en een terughoudende bejaging die de jaarlijkse aanwas niet volledig wegnam. Bovendien overlaptten de leefgebieden van talrijke vrouwelijke dieren elkaar en vertoonden een aantal bokken geen territoriaal gedrag.

Hoge dichtheden leveren meer migratie op en daardoor grotere kans op aanrijdingen

Foto: Meljco van Velzen

Een geit met haar kalf kunnen een afstand van meer dan 60 kilometer afleggen, zo blijkt uit Oostenrijks onderzoek

Foto: Michael Migos

MAGNEET

'Het is een bekend feit dat bepaalde jachtvelden als een magneet het reewild van heinde en ver aantrekken. Met name van voorkeursvoedsel gaat een aanzuigende werking uit, die leidt tot instroom van reeën. Dit blijkt telkens weer uit schade aan cultuurgewassen die hoog op de menulijst van het reewild prijken. Zelf bejaag ik sinds enkele jaren reewild in een kwekerij met een uitgestrekte bramenaanplant, laagstammige malus-appelboompjes en diverse plantensoorten. Regelmatig duiken daar bokken op die in de directe omgeving (overwegend vlak polderland) niet eerder zijn waargenomen en derhalve van verre moeten zijn gekomen.'

Koos Boer

Bijvoeren in de winter maakt het mogelijk dat de dichtheid van reeën tijdelijk de natuurlijke biotoopcapaciteit kan overstijgen

Stopzetten bijvoeren

Gedurende de onderzoeksperiode van vijf jaar halveerde de stand zich. Meerdere factoren lagen hieraan ten grondslag, maar het stopzetten van het bijvoeren was de belangrijkste. Tegen de verwachting in had dit geen gevolgen voor de winterverliezen (het onderzoeksgebied ligt op 650 meter), de lichamelijke conditie van de reeën of de reproductie. Wat wel veranderde was het migratiesaldo. Het percentage wegtrekkende reeën nam fors toe. Zelfs reeds gevestigde, meerjarige geiten trokken in toenemende mate met hun kalveren weg. Het verstrekken van voer beïnvloedde dus het trekgedrag en daarmee de verdeling van de reeën over het leefgebied. Conclusie: als met name vrouwelijke dieren terughoudend worden bejaagd, dan vindt bestandsregulering niet plaats door jacht maar door het wegtrekken van individuele dieren. In de groep van één- en meerjarige dieren was migratie verantwoordelijk voor meer dan de helft van de jaarlijkse bestandsafname. De jacht droeg slechts voor een derde deel daaraan bij.

Bij hoge dichtheden verdween meer dan de helft van de jaarlingbokken en smalreeën tijdens het zomerseizoen

Natuurlijke draagkracht

Een dichtheidsafhankelijk migratiesaldo werd vooral bij de eenjarige dieren vastgesteld. Bij hoge dichtheden van 70 tot 80 reeën per honderd hectare bos verdween meer dan de helft van de jaarlingbokken en smalreeën tijdens het zomerseizoen. Bij een voorjaars-

dichtheid van rond de 40 reeën bleef de balans tussen instromend en wegtrekkend reewild in evenwicht. Vermoedelijk maakte de wintervoeding tijdens de eerste fase van het onderzoek het mogelijk dat in bepaalde seizoenen de natuurlijke draagkracht van het onderzoeksgebied overschreden kon worden. Aan het eind van het onderzoek was de dichtheid van de stand in overeenstemming met de draagkracht van het leefgebied. Hoewel het tableau met 25 stuks per 100 ha bos aan het begin en 11-16 stuks aan het eind van het onderzoek bovengemiddeld was, had het afschot vermoedelijk bijna verdubbeld kunnen worden zonder dat dit tot een sterk afwijkende bestandsontwikkeling had geleid.

Conclusie

De conclusie van het project luidt dat reeën van alle leeftijdsklassen in staat zijn om de voor hen ideale leefgebieden te vinden. Bejaging vormt in veel gevallen niet alleen de doorslaggevende factor voor de regulering van een stand. In jachtvelden met een voor reeën minder geschikte biotoop leidt een gering afschot zelden tot een verhoging van de stand. Vaker is dan sprake van een versterkt wegtrekken van reeën naar jachtvelden met een betere biotoop en vaak intensievere bejaging. Daar kan doorlopend een hoog afschot gerealiseerd worden omdat de bestandsvermindering wordt gecompenseerd door toestroom van reeën uit andere velden. Het bijvoederen van reeën veroorzaakt in elk geval een tijdelijke, kunstmatige verhoging van de capaciteit van een biotoop: in dergelijke velden kunnen hoge concentraties reeën voorkomen. Ten slotte was het beëindigen van het bijvoeren in de winter niet van invloed op de lichamelijke constitutie van het reewild of wintersterfte. •

Bron: 'Wanderdrang', Toralf Bauch, Wild und Hund, nr. 5/2016

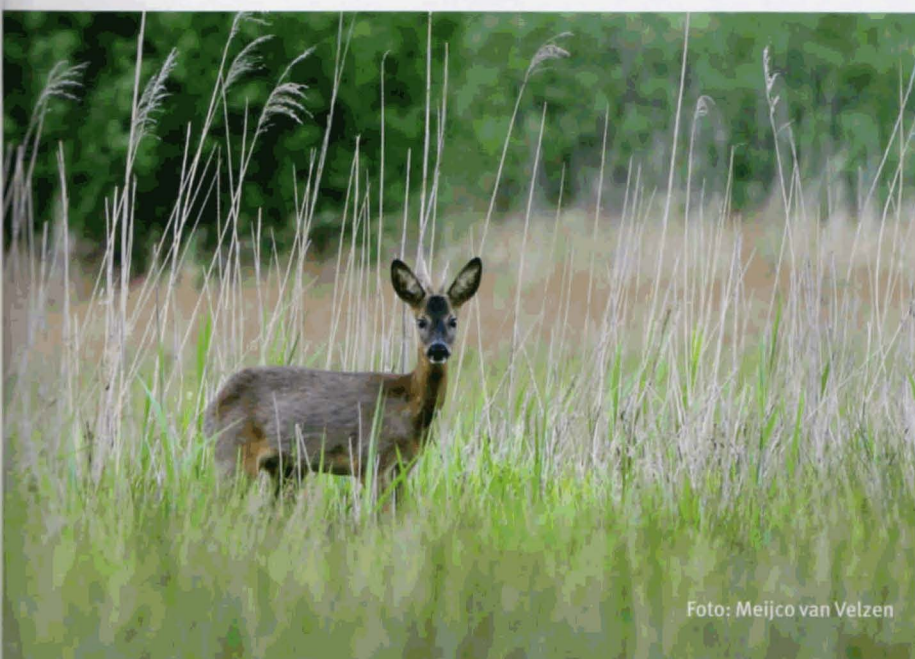

Foto: Meijco van Velzen

Vooraf eenjarige dieren hebben een sterke drang om weg te trekken uit hun geboortegebied